

ארדינסט, בן נתן ושות', עורכי דין
ERDINAST, BEN NATHAN & CO., ADVOCATES

office@ebnlaw.co.il 03-5250896 .פקס 03-5251026 .טל 61141 תל אביב 14140 ת.ד. 65794 25 Nachmani St., Tel Aviv 65794 P.O.B. 14140 Tel Aviv 61141 Tel: 03-5251026 Fax: 03-5250896 Email: office@ebnlaw.co.il

Giora Erdinast, LL.B., LL.M.
Rami Ben Nathan (Kleinberger), LL.B.
Michal Halperin, LL.B.
Uri Noy, LL.B.

גיורא ארדינסט
רמי בן נתן (קליינברגר)
מיכל הלפרין
אורי נוי

Yael Nevo, LL.B.
Nir Amodai, LL.B.
Dekel Brockman, LL.B., B.A.
Yoav Dankner, LL.B.
Shalom Mathalane, LL.B., B.A.
Nurit Zimmermann, LL.B.
Yehudith Agatestein, LL.B.
Sharon Raviv, LL.B.
Ofar Visoker, LL.B.
Yaron Wolf, LL.B., M.B.A.
Yael Goldstein, LL.B.
Alon Abadi, LL.B., B.A.
Tamar Paz-Teney, LL.B., B.A.
Keren Green, LL.B.

יעל נבו
ניר אמודאי
דקל ברזקמן
יואב דנקנר
שלום מטלון
מרת צימורמן
יהודית אגטשטיין
שרון רביב
עופר ויסקר
יהון וולף
יעל גולדשטיין
אלון עבדי
תמר פז-תאני
קרן גרין

Member of the Israel & New-York Bar

*הברג גם בלישכת עורכי במדינת ניו-יורק

Fax Transmission

שדר פקס

To: אל: גוריון קני צנני
Company: שם החברה:
CC: מכותב:
Fax No: מס' פקס: 08-6461511
Date: תאריך: 14.1.01
From: מאת: לוי - נחמה
Number of pages including this page: מס' הדפים כולל דף זה: 1+8
Subject: הנדון:

לוי - נחמה
לוי

21.1.2000 תש"ס

סוכה + ע

פרסום ראשון

מחקר חדש קובע: במהלך הקרב לכיבוש טנטורה באלחמא העצמאות, בלילה שבין 22 ל'23 באי 48, ביצעו חיילי חטיבת אלכסנדרוני טבח המוני בגברי הכפר. המחקר של אודור ניץ, המתבסס בין השאר על עדויות שמסרו לו פליטי הכפר וחיילי אלכסנדרוני כ־50 שנה אחרי האירועים, מגולל שורה של מעשי זוועה ובהם ירי בגברים ברחובות, בבתיים, ובצורה ארוכות, בקבוצות של שישה עד עשרה, בבית הקברות של הכפר. יותר מ־200 הרוגים נספרו שם ונקברו בקברי אחים בשטח שהוא היום מגדע החניה של חוף דור. דובר צה"ל: "על פי המידע המצוי ברשות צה"ל, אין כל עדות על טבח שנעשה בחושבי טנטורה בזמן כיבושו של הכפר באי 48". מאח אמי' גילת

אברהם אמי':
ראית פעם ערבי
שלא יגזים
בטיבונים שלו?

מרדכי טוקולר:
אני לא רוצה
ואין לי מה
להסתיך

בני צידן:
זו הייתה מלהמה,
ובמלחמה נהרגים
אנשים

אבנ גייל:
יהודי הסתובב
ברחובות ידה
באנשים

אבנ שילב:
סידרו את
הבחורים לאורך
הקירוח

אבנ חאלב:
הזבילו אותם ליד
שיחי הסברים ושם
ידו בהם

מחקר חדש קובע: במהלך הקרב לכיבוש טנטורה במלחמת

הכפר טנטורה נכבש על ידי חיילי גדוד 33 של חטיבת אלכסנדרוני בלילה שבין 22 ל-23 במאי '48. מחקר שנערך כאודור ניץ במסגרת עבודת המאסטר שלו, המחבסת על עדויות של פליטי הכפר לוחמי אלכסנדרוני ומסמכי ארכיון צה"ל, קובע כי באותו הלילה בוצע במקום טבח מחריד של גברי הכפר על פי העדויות, נזרו הגברים בדחובות, בכתיים ובצורה מרוכזת, בקבוצות של עשרה עד עשרה בבית הקברות של הכפר. חלק מהגברים אולצו לחפור בורות שהכנו לקבריהם אחרי שנודו יחד מ'מסמך

הרוגים נספרו שם בליל הכיבוש ובימים שאחריו. ההרוגים נקברו בקברי אחים בשמח שהוא היום מגרש החניה של חוף דוד. רק בואם של חושבי זכרון יעקב למקום עצר את מטע ההרג של החיילים. אמיר גילת חושף את המציאות עבודת המחקר המרעושה וגובה עדויות מחלק משחתכיו: הערבים מציגים גם בפניו עובדות מזעזעות, היהודים מכחישים את העובדה שמדובר בטבח. גילת מביא גם הסתייגויות אקדמיות משיטת המחקר ומנסה להסביר אך ייתכן שמדובר המוני כזה לא פורסם עד היום 52 שנה אחרי שאירע

▲ אמיר גילת

אמצאות ביצעו חיילי חטיבת אלכסנדרוני טבח המוני בגבדי הנפר

פרטום ראשון

הטבח בטנאורה

יום הכיבוש, מאי '48. נשות טנאורה מרוכזות וממתינות לנידושן מן הכפר. ברקעי: בניין המזנה • צילום ורמזוזקציה: אילי דקד

11 סוכסכוס

הבחירות. אחר כך לקחו טבעת עד עשרה גברים והביאו אותם ליד המסגד, ירו בהם וחזרו ולקחו עוד קבוצה. כך אולי 90 איש. "עם כל קבוצה הלכה קבוצת חיילים וכל הכפר צמר והמתבל. אחר כך לקחו את כל הנותרים לבית הקברות, העמידו אותם שם והתכוונו לירות בנו, ככולנו. אז הגיעו כ-50 או 60 טאנסי וכדור יצא. ברגע שראו את המתרחש עצרו כמה מהקבוצים שבהם את ההרג ואסרוו עד כאן".

אבו חאלד: "לקחו אותנו לבית הקברות של הכפר, ושם סידרו אותנו בשורות. המפקד של היהודים בא ואמר לחיילים שלו: 'קחו עשרה, והם בחרו כעשרה מאיתנו, הובילו אותם ליד שוחו הסבס ושמ ירו בהם. אחרי זה הם חזרו ולקחו עוד עשרה. כך זה חזר על עצמו. הם ירו בעוד ועוד אנשים"

מאזי מחמוד אחמד טנג'י (אבו חאלד) עם תמונת קרובי משפחתו. דודו (משמאל) נורה בטעות. "אני לא יודע למה היהודים עשו לנו את זה" • צילום: ג'י אברמוביץ

עדות רומה שמע עבר אליראוק אלייחיא (אבו אנס), כיום גורל ברשות המלטינית, מבני משפחתו. אבו אנס, יליד טטוריה שהיה נאוואה עת כסוריה. שם גויס לצבא ההגנה של מאוקסי, אך החריזו ורו אחיו סיפרו לו על שארוע, אבו אנס לכיין: "אספו את כל הגברים בבית הקברות, אחר כך לקחו אותם כבוצות של שישה-שבעה בנפרד, וכל קבוצה כוח חפרה בחול בורות. ברגע שסיימו את החפירה ועמדו על שפת הבורות המוכנים ירי בהם. והם נכלו ישר לתוכם. אז עברו לשורה הבאה, וכך הלאה והלאה, כמה וכמה שורות. "ברגע שגויסו עמדו שניים מאחור, שוחו בשתי שורות גברות, והתמקדו על מבט להיפוך, שחרי תורג למות עבד להגיע. לפתע הגיע אופנוע יחיד עם הוראה מהמפקדה היהודית להפסיק את ההרג. כך ניצלו שאר האנשים, כנראה בגלל החשש שיגנו כד גם כסבורים היהודים שהיו כירי יחד. בסך הכל נצטוו שם 78 אנשים".

עדות נוספת למעשה החיילים במקום ניתן ללמוד דרב רים שמיפר עבר אליראוק לגאש, בן 25, לבני משפחתו לדבריו, בעת שהיה עומק בחפירת הגור, שחציה היה להפוך לנצמם לקברו, ראו את החיילים צוחקים ומחייכים זה לזה. "כל פעם שהם חזרו מירי על קבוצה הם רילנדו ביניהם, ולא הנבתי מה הם אומרים. אז חבר שלי, שירע קברית, שמע את החייל ששמר עלינו צוחק עלינו ואומר לחברו: 'זאת את הטיפשים האלה, חזרתי מור לעצמם ולא יודעים את זה'".

החבר, חוסין רבנאש, הרגם לו את הרגלים וביקש מאנני שיחמור את הגור לאנס, שכן הוא מידע להם. זמן קצר לאחר מכן החנין רבנאש ביחורו שלחירו "ישתי לך בעצב כל כך הרבה דברים טובים", פיפר שאמר לו, "תעשה גם אתה קמע אחת משוח טוב בשבילי". היחורו הוא ריבוע עם הקצין במקום, ואז באו החיילים, לקחו את השניים למעצר והצילו את חייהם.

"הרג המוני? השאלה מה זה המוני"

שלמה אמפר, יליד כפר-אדיר, בן 25, היה מבין החבלה של ג'ורג 33. בעדות מספר איוו שרשרת ברול שחיתה קסורה בין שני מצוקי היה למוצק איוו שרשרת ברול שחיתה קסורה בין שני מצוקי הכורכי. לעומת זאת, הייתי עם מבשר ליד היום התמקלתי בדרבים שאני מעריץ שלא לרובי עליהם".

לאחר שתיקה ארוכה, כותב כ"ץ בעבודתו, חוסין אמפר: "התגייסתי לצבא הבריטי בי השבתי שהרבה לחשוב שעל יחודי לעשות הוא לצאת ולהילחם בגרסנים כדירה שם הצורך הגרול ביותר שקם אי מעם להיחלם ולעולם, אבל

ערוייתיהם של יותר מ-20 ממליים כנסורה, וכן של מקצת מחיילי החטיבה, עסקו החיילים במשך שעות אחרות במצונו קטלני אוי גבריים בוגלים על מנת להרוגם. תחילה ירו בהם בכל מקום • בבתיים, בחצרות ואין בחצרות • ולאחר מכן עשו זאת גם בצורה מרובת לבית הקברות של הכפר".

כפעולה כנסורה נמל 14 מלוחמי חטיבת אלכסנדרוני, על בית הקברות שבו הוטמנו גופות הטרפים בקבר אחים בניו כיום מגרש החניה של חוף רוח. אין לנו אפילו מקום ללכת אליה, לעלות אל בני המשפחות שלגור, כראבים כמה מהפליטים. אבו חאלד מגיע מדי פעם מטול ברם למנטורה, נשבע על הארץ ונבוכה.

"ירו בהם, והם נכלו ישר לחוך הבורות"

אבו חאלד: "אספו את כולנו לחוף הים. נשים ונבנים לחור. עקרים מגיל 12 ומעלה היו עם הגברים, והיתר קטנים עם

את המראות האלה לא ישכח מאזי מחמוד אחמד טנג'י (אבו חאלד) לעולם. עד היום, 32 שנה אחרי, עדיין נבטו צמרסרת כשהוא נזכר איר בני משפחתו והכירו נטבחו לגנר עיניו. "לקחו אותנו לבית הקברות של הכפר, ושם סידרו אותנו בשורות. המפקד של היהודים בא ואמר לחיילים שלו: 'קחו עשרה, והם בחרו כעשרה מאיתנו, הובילו אותם ליד שוחו הסבס ושם ירו בהם. אחרי זה הם חזרו ולקחו עוד עשרה. הם היו צריכים לפנות את הגופות ואחרי זה ירו גם בהם. כך זה חזר על עצמו. הם ירו בעוד ועוד אנשים".

"חיילים האלה, שלעולם לא אשכח את מנייהם, נראו לי כמו מלאכי המוות. משעמתי חי שם הייתי ברות שאלה הידעים האחריו גינם שלי, מעור רגע הם ייקחו גם אותי ויירו בי. היהודים היו צריכים ללמוד כמה עששו למה הצרפנים. אני לא יודע למה הם עשו לנו אותו דבר, אני נשבע לך", מודץ לפתע הקליטה בן הדג מטול כרם בכבי, "יותר טוב היה אם הייתי מת שם ולא סוהב איתי את המיפור הזה עד היום".

ההיסטוריה העריטה עד עכשיו להתעלם מהטיק הוח של מלחמת העצמאות. גם הפערבים בפרשה האפלה הוו יהודים ועד יום החרוץ לנצור אותה עמוק בלבם. רק מחקר חיש שהשלם בימים אלה באוניברסיטת טת חיפה ננסה להשוף את שארוע במהלך כירוש הכפר הערבי טטורה כנסת 46.

רוק ששאזוי (אבו סעיד), חושב פרידיס, היה אז גער בן 13. השבוע, כמסוף לכלים כברים שבבעלותו, גופר באירועים ההשו "לא רחוק מהמסגד היתה תרבה. לא רחוק משם סידרו את הכבורים לאורך קירות הבתים. היתה שורה של איוו 26 אנשים, ואחריהם גם בחורות. עמדו ממול איוו עשרה או 12 חיילים, ואז הם משוח ירו בגבורים והם נכלו במקום. הבחורות, לפסוקי דת החיילים, המשיכו ללכת".

למאזי נזכר כיצד הלך עם חייל יהודי לאסוף להם בשבילו ובשביל לדיים אחרים. "בזמן הירי החייל עצר אותי מלפת עד גמר הירי ואחר כך המשיכו להטוף לוחו חורוני לשפת אים. משה רגע קבוצה שוב כקברת הדרובים, ואז בהמשך, ראיתי עוד קבוצה - אולי 40 או 50 או 60 אדם לאורך הקירות - שיררו בהם באותו סגנון.

"בזמן ההמתנה, כשהחיילים ביוונו אלינו את נשקם וכל אחד מהאמהות בימחה כמה שיכלה על ליריה כדי שידרו בה ולא בהם, ילדי אחר ינסה לקרוא לאמא שלו. הם ירו בה הרגע אותה. גם את אמא שלי כמעט איברנו באותו יום, כשעמדנו לידו משפת הים לבידון בית הקברות קרה משוחו לאמא שלי, חרוב שחר היא קיבלה ברגליה שיתוק ולא היתה מסוגלת ללכת. לא יכולנו לסחוב אותה וניסנו להתחנן לפני החיי לום שייקאו אותה ברוב. החיילים אמרו: 'אין צורך, גידה בה וחלל. היה ירכוח בין החיילים, ורק בקושי מנעו את הריגת אמא".

לדבריו, היו בכפר יותר מ-100 הדרובים, שנכבדו בבורות גדולות: שני בורות לבחורים ובור קטן לבחורות. אבו סעיד גובו גם בגופת גבר שחיתה מוסלת ברובו. אשתו וכנתויו חללו לצעוק ואחר החיילים רצה לחסל אותן. האשה התחננה שיאפשרו לה לפנות להיוו את הגופה מהמשמש, ובסופו של דבר נתנו לה לעשות זאת.

"תצוד קטלני אחד גברים בוגרים"

האודור (תדי) כ"ץ, 66, חבר קיבוץ מגל, רכז מוסיכס וח'מ' מרפ, שחיו את העבודה לקבלת חואר מא, התר בב משפר כנסתיים כדי להגיע לאנשים שחיו באותו לילה כנסורה. הוא שוחח עם פליטי הכפר - חלקם מתגוררים חורו בכפר פרידים, חלקם גורשו אל חורו לישראל - עם בני משפחתיהם. עם חיילי חטיבת אלכסנדרוני מגורד 33 (שבוהן "גורד הבת" מיוון שבכל טוף שבוע הוסלה עליו משימה אחרת), שהשתתפו בקיבו, ועם חושני זכרון-יעקב הממונה. הוא גם שער על מסמכים בארכיון צה"ל. כנסיו על קנה ריר הגיע למסקנה שמה שקרה כנסורה היה טבח קנה מדיה המוני.

"כיליה שבין 22 ל-23 במאי '48 ובבוקר שלמחרת", כותב כ"ץ בעבודתו, "חלק גדוד 33 של חטיבת אלכסנדרוני את הכפר כנסורה. הכפר נבשב לאחר כמה שעות של חיילום אש, שחיו עקשניים ביותר בחלק מגורות הקיבו, אך בשעות הבוקר הוקדמות היה הכפר כולו בידי כוחות צה"ל. על פי

מתוך מחקרו של כ"ץ: "בעקבות הנגישות המרובות עם לוחמי אלכסנדרוני הרושם שנוצר הוא כמעט מדי שבוע לקרבות קשים ומרים, ובהם - על מי מיטב הכרתם ותודעתם - גוננו בגופם על קו החזית הראשון של העם היהודי"

האודור כ"ץ • צילום: אלי רסה

המשדך מנעמי 12

"היינו צריכים לדלג על גבי ערמות של חטים"

על קיר בבית משפחת וראע כסודיים תלויה תמונה גדולה, ובה נראים מאה נשים וילדים מהאוכולוסייה הלא להחמת של סנטורה, כפר הולדתם, כשהם עומרים בהשגת חיילי המשטרה הצבאית ברחוק של עשרות מטרים סביבן המוגלה ממתינים לנידושים מן הכפר. בתחתית התמונה כתב בעל הבית פתגם ביה "שואת סנטורה 22 במאי 1948 - היזכרון ההיסטורי".

לאחר צאלה וראע (אבו סהיל), שנפטר לפני שמונה חודשים, ולרעייתו מיאסר היו דווקא מדוונות סובים מהכפר שלפני הכיבוש. כ"ץ פגש את אבו סהיל תושבים אחרים לפני שנפטר. "הכפר", סיפר לו, "היה מקום יותר טוב מחיפה בהריבה מוכנים, כולם כאו להתמלל כלגטורה, שלארמות שלה הסתייכו שמהם שהם כיום של מיטב הבונים ושל הקיפוצים מעידובי ומעמדמכאל. ליד בית הספר היו בריכות סגנות צבעוניות שכוון גירלנו דגים קטנים וצפי פרי. בילדותי שמעתי שאת בית הספר לבנים ואת בית המריעות בנה איש עשיר ומסר את בית הספר מתנה לכפר".

האיש העשיר הוא על פי המסורת המקומית הברון רוסשילר, שהציע לעיבוי סנטורה לבנות להם בית ספר בכפר המורת שיתוף פעולה והתנגינות לעורה בייבוש ביצות בכארה הממוכות. "עד המלחמה", סיפר אבו סהיל, "היינו עם היהודים וליד היהודים בשיתוף פעולה בתור מים טובים, כשפרצה המלחמה ניסו אנשי זכוריי ועבד לשכנע את אנשי סנטורה לחתום מוסר מה שיפילו על סידותיהם המשפחתיות חוז. הצעירים התנגדו גם לזו, ובסלב מסוים חסמו את היציאה מהכפר כמות ולא נתנו לאיש לצאת".

כשהחל הקרב, לסוך להצוה, נכנסו החיילים לכפר מבדו ון צפון, והם ירו כלי ההתנה" סיפר אבו סהיל, "בכל מי שראו אל מול עיניהם, והתמונה חיתה כמו מפלחמה אצל היטלר. ערמות של גופות נעדרו ברחובות. זה היה מראה נורא... כשהתכבדו ארמנו ממקום למקום היינו צריכים לדלג על גבי ערמות של מתים. "לאחר ההשתלטות על הכפר ריכזו את כולנו על שפת הים. גברים לחוד, נשים וילדים לחוד, והתחילו להעביר קבוי צוח של גברים לבית הקברות במסרה לחסלם. חיה גם מקרה עם נערה יפה אחת, בת 16 או 17. ארכזה חיילים גררו אותה כמות מתוך ערמת האנשים. הרוח שלה ראה את המתרחש וקם לבנות לחלץ אותה מיוחי החיילים, אבל הם הרשו אותו הצידה. משתעקש ירו בו כדור בראש וחסלו אותו. הנערה האסכנה הוו, דסמה שמה, ויצאה אחר כך עם כל היתר לגרה, ועד כמה ששפעצו לא להתנהב אף מכם".

"בקרוב אחד הכנסנו איזה 40 או 45 אובות"

את רסלאו חסן איוב אעמר (אבו חסן) פגש כ"ץ לפני כשנתיים במחנה הפליטים של ברם, שבו הוא מתגורר. "מדינה שקטת על יסודות ועל בסיס של שש, מדינת לשען היא ולא יותר, ואילו מדינה שתקום על בסיס של צדק, יש מינוי שתעמור לתמיד", אמר הקטן בו ודמי לאחר שהתחן מק מספר פעמים מקנישה.

לאחר שהתריבה תיאר כאחוזי כ"ץ את שאירע: "לאחר בייבוש הכפר אספו את כולנו על שפת הים ובוצרו באיזה שבוע אנשים לאיסוף גופות ההרוגים, ואני הייתי אחד מהם.

המשדך מנעמי 14

רוק עקשמואו (אבו סעיד), "התחננו במני החיילים שייקחו את אמא שלי ברוב. החיילים אמרו: איך אורך, ניהה בלתי" צינור ומגודוקניות: אלי דסה

לחמו על פי חוקי המלחמה שהחברה העולמית הוכיחה לנו, ועלי לציינ שאפילו הוריינים לא הרגו שבויים בלתי מווינים חסוי מגן. אחרי הכל, השבויים אצלם חודר חיים. פה בסנטורה רצוח ערביים!

אבו סעיד: "סידרו את הבחורים לאורך קירות הגתים. היתה שורה של איזה 25 אנשים, ואחריהם גם בחורות. עמדו ממום איזה עשרה או 12 חיילים, ואז הם פשוט ירו בבחורים והם נפלו במקום... ילד אחד ניסה לקרוא לאמא שלו. הם ירו בה והרגו אותה"

ככלבי טרף להשיב את רעובם. בטר הכל הלגנו לכבוש כפר שהיה מנותק ואפילו לא היה ממש על קו התוויה ראשי. זו הייתה תופעה יוצאת דופן באופן מוחלט ותר משמעי לגמרי. "היינו בהמשך בקרבות מנים אל מנים אכזרי ריזים ובוזיים, אבל אף פעם לא היה רבר כזה של הרג טמלי. התמונה שנותרה בכוהני הוא של חוגרים נבית הקברות. ראיתי שם הרבה אנשים נהרגים. פרשתי מהמקום כשראיתי שהרגים והרגים והרגים. לכן אין לי מושג כמה בדיוק נהרגו שם".

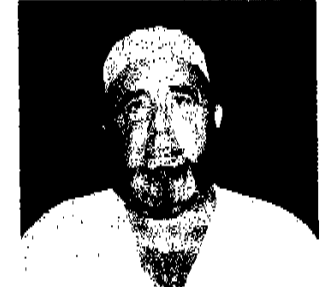
אבל, שהיה לימים ראש ה"א והשתחרר מוצלל בדרגת תת-אלוף, הרגיש במני כ"ץ כי לא היה מניח בנשים וביל-ריש, אם כי היתה ביה של רכוש השבוע שזע אסבר כי הדברים הללו, כפי שכתב אותם כ"ץ, אינם מרויקים. "לא אמרתי ריבוי על החיילים הנאצים ולא ריברתי על חוג שבויים כי לא מצאתי לבנו לרבר על זה. העניעו אותי דברים שכתבו היסטוריונים החריש על הרג שבויים, ואולי הוא לקח את הדברים האלה ובלבל בנייהם".

אסבר הניש בשיחתי עימו כי הצנח הוא כל חייו, והוא חש מאור לדיאלי אליו. "איני מוכן לתת יד לסיפורים שאולי אינם אמתיים ואולי נכתבו לרברים סובייקטיביים של מדינה ואשר נאים לשרת משהו יוצע מהי. הלו הרוי גים בסנטורה. זה נסון, הרג המוגני השאלה מה זה המוגני. נהרגו אנשים תוך כדי קרבות, אולי גם אחריהם, אך לא נתתי את רדתי על כך. היום, כשאני ממוג, איני רוצה להתי-יחס לאיך שנהגתי כשהייתי בן 25".

"לא ברור של צדיקים גמורים מדובר"

המקור, שכותרתו "ציאת הערבים ממפרים למרגלות הבהל הרדמי ב'48", הוא ללא שפע חומר נפץ. כ"ץ מעיד על עצמו שהחליט רבות כטרם נישג למלאכת הבחינה. ברקע ערמת ההשקפה שיש רברים שהשתתף יפה להם עד היום. "שגם גם שיקולים", כתב, "שהם בבחינת הוצאת רובים מן העיר. דחינו העלאנו מדרש של פרשיות רגישות ופעונות, העמידות את לוחמי 48, לדריגים השונים, וכן את והתנגו האורחית של היישוב במבחן מוסרי ערכי וכל ימינו אלה, כיו 50 שנה לאחר התרחשות הרברים, כאשר התני אים שונים ותוחלת הסכנה העיומית החריפה של 48 חלפה זה ממכר ואיננה".

עניין זה, הוא סבר, אם מפרשים אותו שלא בראוי, יש בו משלנו עולל של השלת צל כבד, בעייתי ומורכב על רוח שלם של ולוצים, לתמוני ובונים לחומים אלה בנסמו, לרבריו, למלונת 48 בדילוי והדומה, מתוך התושת חרדה קשות שהגו העם היהודי, שרק שלוש שנים קודם ניצל מהשואה, עובר לאכר את הדרגים שות עתה קמה. "יאמר מדי", כתב, "שלא ברור של צדיקים גמורים מדובר, כי אם באנשים אשר

אחמד אאלה וראע (אבו סהיל). "ערמות של גופות נעדרו ברחובות"

אבו סהיל, שנפטר לפני שמונה חודשים, בעדות שמסר לכ"ץ: "היה גם מקרה עם נערה יפה אחת, בת 16 או 17. ארכזה חיילים גררו אותה בכוח מתוך ערמת האנשים. חודד שלה קם לבנות לחלץ אותה מגידי החיילים, אבל הם הרשו אותו הצידה. משתעקש ירו בו כדור בראש וחסלו אותו. הנערה האסכנה הוו, דסמה שמה, ויצאה אחר כך עם כל היתר לגרה, ועד כמה ששפעצו לא להתנהב אף מכם".

המשדך מנעמי 14

14 דומשך טעמט 14

תור כדי האייסן מצאנו שתי גוסות בתוך שית צבר, ופחיתא
לחונקד בי הוא היה מאר קוצני. כשהתקרב אלינו הקפין הלכו-
נו חשוד על כך שסיבתו להיכנס אל תוך שית הצבר, בו ברע
שף וקפין את אקרוס וכיוון אלי במגפה לירות בי, ווא לא היתה
לי גוריה קפצתי לתוך השית ומשכתי משם את גוסות האלילים
שיוו שם. כמוכן שהתפלאתי בקוצני.
את הגופות סידרנו בעזרתם של שבעה, שמונה או עשרה בכל

ביטונו: "מה שלמתי כאן הוא שהחבר'ה יודעים את מלאכת
הדעת די טוב. היו אלה כיוונר כחורים שהעריכים רצחו, שחטו או
עשו מעשים יפים אחרים בבני ביתם או נמנעו היטלר (שהרי זה
אורו המשיח). הם נקמו בצלמים את נשמתם הפרשית ואת נשמת
הכריזנו שגפלו מדידתם השאלות, הרגשות והרגשות מוריו
לכל הכעס ומצויצא את כל המרירות שהצטברה בלבה. הרגשתי
שנהיה לזה על יותר על ידי זה!
מקובסקי, שחוקע מיימנו מוצטס במחקרו של כ"ץ, נפל בקרב
בכפריםמוטש ב"ו בינוי '48.

מוטשמוט מצדי (אבו ג'מיל). דואה שיוו באנשים אחרי שהקרב כבר נגמר • צילום: אלי דסה

תגיכה וביקורת

ד"ר מאור פעיל, היסטוריון

זר"י ב"ר הוא איש הגוף, ישר ואמין
שעשה את עבודתו באוניברסיטה
במיקום אדמתי, ולכן אנו מוסיפים שכל
מה שכתוב במחקר הזה הוא נכון.
המחקר הזה הישיר לי דברים שלא
יודעתי, ולעצמי הרב.

אחרי שקראתי את
המחקר אני סבור
שתרי צודק.
פעיל
מאשר כי
כ"ץ הוא
שטאלז
במורה, אך
מרגיש כי גם
דואה היה שמה

הוא היה מרחמים האלה
לא היו מרחמים
"כשאתה מתחיל במחקר היסטורי
אתה לא יודע איפה הוא ייגמר.
לפעמים אתה יכול לחיות מופתע
לסוכה מרובה המופת, ולעצמי
לרעה, תרי עשה עבודה חשובה
למחקר. וזה אמנם מחקר אקדמי על
כפי נקדתי, אבל הוא האיר פית
חשובה שלי עד מקום לחקר ולחקר
בתי

פרוץ יואב נלכד, חוקר
מלחמת העצמאות
אונגברג'יטת חומה

"אני לא קונה את המחקר, כל מחקר
שמוכסע על תיעוד קלל מה הוא
פובליסטי, ויאי במחקר טעון כזה
ועוד כשיש בעיה לאמת את הדברים,
על מלשחזר הערכים ב'48, טעון
גביר, דיתה רק בריחה ולא גירוש.
אחרי השלישה זה משתנה. היהדות
רואים בפלסטיות

אחרים לפלישה
לשכל שהיא
גדולה או כבר
יש הרבה
פחות
מבצעים
בתחנות
אלהים יש
רופי
התגוננו

קשוחים יותר מאשר
אלה שהיו לפני.
הפלישה, כולל הרב. אבל מיותר ברוב
מקומי ולא המוני. המולנה היא להרוג
במקומות שונים כפי שהאזנים ידעו.
במקומות מסוימים, לא במגנטורה, היתה
לזה גם הצדקה צבאית כדי
שהמקומיים לא ישיטו. גיט המוש"י
פרוץ: גלבר רותה נתקף את
המחקר המרבי על הרב הקוני של
תושבי סכודת, גם אם מדובר בעיוות
רבות, ומצוי כי סענות דימות העלו
לגבי מסומות אחי"ש, למשל הכפר
דיומה. לאחי בויקה התברר כי היו

בשעה 12 בלילה שמעתי שיש משהו לא נוראלי

עדיית התושבים מגרלות על גיא ההיינה בבית הקברות וגם
על ידי ללא הבחנה בגורו הצפונות של הכפר
אחר הערים הוא מוסטסה מצדי (אבו ג'מיל), בן 65, השכיר
נמשתי איתו בסודיות בדיכו לתפילה במסגרי. כמו רבים
אחרים, הוא לא שם לב, אבל בסופו של דבר נ'אאות: "בשעה 12
בלילה שמעתי שיש משהו לא נוראלי, המלחמה ותחילה. הייתי
אז בן 18, והלכתי לאבא שלי ושאלתי אותו מה זה הרעש הזה.
הוא אמר שיש כנראה משהו בין השכנים".
לדבריו, אביו לא חש בטוב באותו יום (ציווה על כל בני
משפחתו להישאר בבית). כשראה שהכפר נכנס הציץ גם לשכניו,
משפחה נגיפר אדריקא פנאה לחיות בטנטורה, להישאר אצלו
בבית. הוא הפיר יתורים רבים מהסביבה וקיווה שאולי יגיע
מישהו מוכר מיהודים, ואפשר יהיה לצאת מהעניין".
ואגב, לבית המשפחה הגיע חייל שהכיר אותו היטב. "אתה
הרי מכיר אותנו כבר 20 שנה", פנה אביו של מצדי אל החייל, אך
זה השיב: "אל תעז להגיד דבר כזה. אני לא מכיר את אבא שלך".
אם זה מה שאתה אומר", השיב והאב הפגוע, "אל תעשה
סוכות. אני לא צריך ממך שום דבר".
החייל הסתלק מהמקום והעביר את משמחת מצדי לאותיות של
חייל אחד. החייל החליק את מוסטסה וציער תולה אתר מהשאר,
ואחרי שניות ספורות, כשהיו במרחק של אולי 15 מטרים מהבית,
הם שמעו יריות הדבינו שחילטו את כל בני המשפחה - 12 נפשות.
אבו ג'מיל סיפר גם על מפקד יהודי שהסתובב כרחובות הכפר
וירד באנשים סתם ככה, שעות אחרי שהקרב כבר נגמר. "רור
שלי שאל אותו לפשר הירי והוא באנשים סתם ככה, כאילו הם
בדיונים, ורק אחרי הרבה חילופי דברים הוא חזר מהירי".

"אלמלא אנשי זכרון"עקב לא היה נשאר את אחד חי' משנטורה"

אתר שלישי שבו נטבחו, על פי עיוותיהם של מליס טנטור
רה - כלנסה לבית הקברות ולחובות - היה בתוך הבתים, במהלך
חילופי אחר כלי נשק. העדים סיפרו כי כל צעיד שנתפס נחקר

אביו של אבו ג'מיל ציווה על כל בני
משפחתו להישאר בבית. חייל שהגיע
למקום חרקה את אבו ג'מיל וצעיר חולה
אחר מהשאר, ואחרי שניות ספורות,
כשהיו במרחק של אולי 15 מטרים
מהבית, הם שמעו יריות והבינו שחילטו
את כל בני המשפחה - 12 נפשות

ערימה. בכך הפל אספנו שם או 60 או 70 ואולי אף יותר גופות.
אני כבר לא זוכר בדיוק. קרר שם כל מיני דברים. פתאום הגיע
איוה חייל שהיה לנציב בידו הוריע לשוארים שהוא מתכוון להרוג
ציוא שניים מאיתנו להורג בתמורה לפציעה בידו. הוא סימן את
זה שהיה ליירי והתכוון לקחת את שנינו. זה שהיה ליירי כבר
הספיק קודם לכן להעסיק את גופת שני אחיו החיילים, ולכן לא
היה לו אכפת לקום. הוא הלך איוה 100 מטר לפני שהחילי ירה
בו הרג אותו. אני באותו מקרה לקחתי סיכוי ולא קמתי. במהל
לא חילטו אותי מיד. אחר והחילים הגיעו וציוו עלי אלו את נשקו,
הקים אותי ממקומי ורחף אותי בגבי עם קת הרובה. נפלתי ונחי
בלתי בגבי בצורה כזו שפאתו במשך עשרות השנים שחלפו, אני
נתקף באכזבים חזקים כבב".

לדברי אבו חסן, הנשים והקטנים והעבדו לפרוייקט לא לפני
שחכסיהם וחמצי העיר שהיו עליהם נלקחו מהם. "כל מי שהיה
בין גיל צעיר לגיל 100 נלקח למאסר. תחילה בוכרז"יעקב, אחר
כך באום ואלר (נתניה), בביליל (אור רעננה) והיו שהגיעו יותר
רחוק. אני ישבתי במאסר בסיכומה של דבב כ"ץ 11 חודשים.
מחסו מראשי, יליר פורדירוס, היה או נער בן 17, ולשענתו בין
אלה שחזרו לקבור את המתים.
"הגענו זיימתי אחרי הקרב כדי לקבור את הגופות. נקבר אחד
הכנסנו איוה 40 או 45 גופות, בכור אחד - 42 גופות, ובעוד כור
- תשפ. אחר כך היה בוד גוסף שלוש נשים שנחרגו גם ה".

"החגר'ה יודעים את מלאכת הרצח"

כ"ץ 27 במאי '48, ימים אחרים לאחר הקרב בטנטורה, רשם
נפתי (תוליק) מקובסקי, חייל בגוד 83 שהשתתף בפעולה,

14 דומשך טעמט 14

תגובות

אלה סענות שואו. זה מה שקרה במקום שבו ניתן היה לבדוק, ולכן אני קספטי מאוד לגבי מנטורה.

מיון אסא נשר, מחבר הקוד האתי של צה"ל

"במנטורה בוצע פשע מלחמה. הרווחים, שידעו לזעזע על חיילי צה"ל, יצאו מן הכלל ועל חיל הנשים כמעט בלי שום הפלל, הרגו עשרות רבות של נבדלים, הובו להכניס את הפרק הזה לטרמינולוגיה של העיסוק בטרור הנשק ובמפקדה בלתי חוקית בעליל".

פיופי כשר מגייר את המחוקק הנייני, זהיר ומתחשב, אשר מנסה להכניז גם את ראשם של הוחמרים דאו כמו למשל הפעם הרב שהיה אזור בחורם על שארע להחייבם. אני לא מקבל בעל כרחי בחור. נימוק לעשות מעשים שבאליה אין להקפיד אנשים ששורה אל הטרור ולירות בהם".

לדבריו, אין חיישנות על מלחמה פשעי מלחמה לא מבוסס. חוסרי לא במובן המוסרי לא במובן החינוכי וגם לא באופן חוקי. מאחר שהרטריות הנורביות של פרישת בטורה הלכו לעולמו, אין מעק לעסוק פנה בהיבטים החוקיים. אני יודע לקחת את הפרישה חזר והשתמש בה במחזור לזכור". פיופי כשר מבצע ראה, גם מהעדידות על ביה ומדי גיש את המודר לעוקר הושעות כאלה מהשורש. "מורכב במחקר חשוב מצדד לעסוק בו, לא להסתמך ממנו, להניד שמה שקרה שם הוא רץ מאוד ולראו שמעט בוא לא יחזור עוד".

מיון יוסי בן ארצי, החוג ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה

"לא התמתי את המחקר. הוא מבוסס על ערויות, ללא ניסוח עובדתי, זה מחקר מגמתי. שערות ורשם שקודם סימנו את המטרות ואן חופשו את החישובים, גם אם יש גרעין של משהו

מרדכי סוקולר. "תחתלנו לירות לכל הפונטים, לא ידענו מאיפה נאה האש" • צילום: אלי דסה

מרדכי סוקולר: "חפרנו בור גדול ושם הנחנו את הגופות, עם הבגדים והכל עליהן, כשרק הפנים היו מכוסים וקשורים בכאפיות. שורות-שורות, בקבר אחים ענק, לא היה שום רישום של הנפטרים, אך זכור לי שספרנו בערך את מספר הגופות והגענו לכי 230"

כשי שנתנו. אתה היכרות האפשריות שהוא מעלה במחקרו היא העובדה כי שבוע לפני הקרב במנטורה עברו החיילים סראחה קשה. שניים מהחיילים נמצאו שחוסים בתוך רכב כסגופותיהם מרוטשות. המחקר של כ"ץ מציע אפשרות שהאירוע היה בחולש המפורע על החברים בפעולת מנטורה. בניסיון לנצוא סיבות אפשריות נוספות פנה אל אלחנן ענגי, או בן 20, שסופר בפעולת מנטורה לשלוגה א' כסיר. 15 שנה קודם לכן עלה ענגי ארצה לאחר שנשלח עם גני משטחה מהנא-ציו, אולי בשל כך, כותב כ"ץ, הוא חיפש הסברים למה שקרה במנטורה.

מניגור לוחמים אחיים מהחידה, שלא זכרו תופעה של הרג המוני, אחר ענגי לכ"ץ "האמן לי, לירות רבים מאוד במקד השנים שחלפו העסיקה אותי השאלה מה מיה בחותן יום כשנשבר רה. ייתכן שמה שקרה קשור כזה שבוע קודם לכן אירבו הרבה מעורר תרינו בקרב על כפרסיבא הערבות, והאנשים הגיעו לקרב חזרוי רגשות נקמה".

עוד סיפר כי כטר נכרחה יחידות, גם ביחידה זו, היו חיילים צמאי רם במיוחד, ולעמים היה קשה מאוד להשתלט עליהם. גם לא התה מדיניות בוריה בעניין הורי באנשים לאחר כניעתם".

כשיחה עימנו מהכחש השבוע ענגי את הדברים. "כ"ץ נבראה החליף אותי עם משהו אחר", אמר וסירב לפרס מתי גידתו לזי לועים. "של מה שהיה עם לא תשמע מאך אחר מהחברה. אתה מכיון" על ערויות הערכים אמר "סיטורי טברא".

אל"מ במיל' בניז סרירן, מפקד הפעולה במנטורה ולימים מפקד השיטת אלכסנדרוני, אישר מי קרב על הכבי נהרגו מקור מיים רפים. "יו היתה פלחמה, ובפלחמה - בייחוד כוז שבערפה בשטח כנוי - נהרגים אנשים. כשאתה רואה מולך אויב, אין לו על הגוף פתק שבו כתוב שהוא לא מתכוון לירות כן. כשאתה רואה אותו אתה זורד בו, כך עברנו מרובם לרחוב, ובך גם נהרגו מספר רב של אנשים".

פרוץ רוחה פנוקיא את הערויות על הסבה הממוני בבית הקברות ועל הרג האנשים בתוך הבתים. "אלה פשוט ציובטים".

אברהם אמיר ("שאוריו"), או סמל המחלקה, חיום בן 73: "ראית פעם ערבי שלא יגויס במידים שלח כשאתה ויה לידו הוא מספר לך על מכונת ירייה. אני הייתי בין הראשונים ששרצו לכפר, ולו היה קורה שם משהו ממה שמתארים, זה היה מתפרסם

המסך סגור 16

מיד לגבי כלי הנשק שלו, שהיה או מייס חשבו הנריר. החיילים יצאו עם העצורים לבתיהם כדי לאסוף את כלי הנשק שהוסטנו מתחת למזרנים, לכריות ובמקומות מסתור אחרים. החיילים יצאו עם הנשקים, אבל הצעירים נשארו בתוך הבית ולא יצאו מעולמם, סיירו הקדים. לדרביתם, במשך השבוע שעות ארוכות, ואל הרגע שבו הופסק הם מתיחמים כאל נט.

"ההפגות להצאה הורג כבד קמעט הושלמו", סיפרו לכ"ץ בני הורג ויאוי, "כאשר הגיעו פתאים אנשי זכרוניעקב וחילצו אתנו ממש כדע האחרון. התנהל שם ריבוח גרול בין אנשי זכרון ובין החיילים. אנשי הצבא לא רצו לוותר, אבל אנשי זכרון, כל אחד עם אקדח בירו, נעמדו בניינו ובין החיילים ועמדו על כך שהם לא ייגעו באף אחד מהמקומיים, שכן הם הכירו את כולם בכפר. אם אנשי זכרון היו מאחרים ברבע שעה הכל היה נגמר".

"אני לא רוצה, ואין לי מה להסתיר"

אחד מלוחמים היחידים שראינו למחקר הוא מרדכי סוקולר מוכרוניעקב, כיום בן 80. בשנת 48 הוביל את לוחמי אלכסנדר רורי לשנטורה השניע, בביתו שכמרו המושבה הישנה, סיפר סוקולר: "התקמנו לתוך הכפר ופתאום שמענו יריות, גלף אחד החל לירות בנו ופעם בחייל שלנו. התחלנו לירות לכל הכיוונים. לא ידענו מאיפה באה האש".

למחרת, הוא נזכר, ראה את עשרות הגופות שהיו מוטלות בכפר. "חפרנו בור גורל מול פסי הרבכה, באזור הקבוקים (כניי) אין המוגה שנייב במקום ער היום - א.א. ושמ, בעודת שבעה אנשים מפוליריים, התנה את הגופות כמו שחן נמצאו, עם הבגדים והכל עליהן, כשרק הפנים היו מכוסים וקשורים בכאפיות. שורות-שורות, בקבר אחים ענק. לא היה שום רישום של הנפטרים, אך זכור לי שספרנו בערך את מספר הגופות והגענו לכי 230".

רפאים אלה, כותב כ"ץ במחקרו, מנוגדים לדרבריו של ער אחר, אבו ממה, שציין בפניו כי רשם בעצמו בשתי מחברות את שמות החלליו והגיע לאספיהים קטנים בורבה. יחד עם זאת ערויתו של אבו פחלי נגעה ליום הכינוס כלבד, בעוד שכמה מרואיינים העירו שמתקרה של חיילי טכנוריה נמשכה מספר ימים. סוקולר זכר אך וימים לאחר מכן, שהגופות התנפחו בקבר האחים, צמח למתח הר מוח ענק במקום, ורק אחי שבעים שקע שוב. הוא שם לחלוטין עם מה שאירע במנטורה.

שלמה אמבר בעדות שמטר לכ"ץ: "פה במנטורה רצחו ערבים... התמונה שנחרטה בזכרוני היא של הנברים בבית הקברות. ראיתי שם הרבה אנשים נהרגים. מרשתי מהמקום כשראיתי שחורגים וחורגים וחורגים"

שלמה אמבר

"אני לוחם", הוא אומר אחרי 52 שנה, "וזה קרה במהלך קרב שבו ירו עלינו. לא ידענו מאיפה זה בא וירינו לכל הכיוונים. אני לא רוצה, ואין לי מה להסתיר", הוא מוסק ומרגיש כי לא היה טבח בבית הקברות ובתוך הנחים, כפי שעולה מהראיון הפלטיים. כ"ץ כותב כי סוקולר, כמו ערים אחרים, לא היה נוכח במקום והירג, שכן היה בבורה אחת.

"ראית פעם ערבי שלא יגויס בסיפורים שלו?"

כ"ץ ניסה לגלות ולהכין מה גרם לחיילי אלכסנדרוני להנוח

תגובות

כפי שידוע, היה אי אפשר להביא מבחש במסגרת כל מילה שמשמעת, מה גם שהמחשבים גם מתנגד לא טוב. היסטוריה נאראטיבית מבוססת על עדויות בעל פה, אך אין לה תוקף מדעי. דברים אלו אינם תופסים את המציאות הממשית, והמציאות הממשית אינה תלויה בהיסטוריה של המסורת. המסורת תמיד לא נתנה את העבודה לשימושה למישהו. ביקורתית מהחץ לתנוע, אני לא חושב שצריך להסתיר את מה שהיה אם היה צריך לחשוף את האידעום ולווינו כולם, האם יש ביקורת - או גם לבקר, אך מתמקד היה לא התלמידי באופן מרע.

ד"ר אילן ספה, היסטוריון, אוניברסיטת חיפה:

זו עבודה מאוד חשובה, היא משלבת במסגרת הראשונה היסטוריה שמעל מה עם תעודות, ואפשר לראות שהקילוב של שני המסורות האלה משומר את סיפורי 48 שחודר מלא יותר ובעומק יותר. חששוני היה מקרב אותנו עוד יותר לרכיב הקולקטיבי המלטיני לגבי המלחמה הזו, ובעודנו אני מודעים עוד יותר להיקף ולמשמעות של הנבוכה, ואופן המלטיני. המחקר של כ"ז הוא מדל למחקרים נוספים על מפרץ נוספים, שערך חיים לא חסר אתגור רק חינן שלא היה לגביים תיעוד משלים בארכיונים הישראליים. זה פנה מצדד כי גם על מנתה לא כתבו ער, עתה מאוד שלא היה בארכיונים חסר לגביי הפרשה, וכ"ז הוא אחד הראשונים שחשבו לראיין גם את הנגשים שלמסורת ביצרו את המסכים הקשים כלפי האוכלוסייה המקומית. לר"ז מה אין בעיה מטרית עם ראיונות אישיים במסגרת מחקר, אבל רצה להשוות חלילה את השואה של העם היהודי עם אידועי טנטורה, אבל מבחינה מטרית צריך לומר שהמחקר היחיד על השואה נתן תוצאה פחות חשוב לעדויות אישיות.

פפה מגילת כי פרסום חרש של החוקר הפלטיני שרף בנעמן מצביע על תופעה של סבת מרובו באוכלוסייה שליד הערים הגדולות כדי לגרום לתושביות לברוח. אני שמח, מסכת פפה, שהאנטיסמיטה הלכה לקראת כ"ז כנושא הוא ומקוה שהוא רק סגנית ראשונה בחקר היסטוריה של רק על סדרת המסמך הכתוב.

דובר עה"ל:

לע"מ מן המודרן המצוי ברשות הע"ל, אין כל עדות על טבח שנקעה בתושבי טנטורה בזמן כיבושם של הנסיי במאי '48. בגדה לא מוזכר המחקר החדש של אנטיסמיטה הישנה, עם קבלת מוצגו. המחקר ניתן יהיה לטעון כצדדל בחינה מהודשת של הנטיא.

שנשארו במדינת ישראל כחודר לשמח את המראומה, למחש את העבר ולושתלב השתלבות פלאה ככל האפשר במדינת ישראל. ייתכן גם שחששו לרבר.

ובאשר לפלטיניזם הדבר אינו כחודר לחלוטין. בעיקרון המחקר הפלטיני לא הקיף בינתים תשומה לב ראייה ל-428 הפסדים הערביים שנמחקו מעל מני הארמה במהלך מלחמת העצמאות. עובדה זו מרוממה בהתחשב בעובדה שכתוב עשיר שנים לא יהיו עדים חיים למאורעות. כ"ז סבור כי יש לאתר כמה אתר וכפר ולסמך את סיפורו. אלא ששיטת המחקר שלו, שהתבססה על עדויות אישיות, קורר כאלה שניתנו כ-50 שנה אחרי האירועים, מעוררת הסתייגות ורת אצל היסטוריונים המערביים לבסס את מחקריהם על מסמך כ"ז כתובים. עדויות אישיות עלולות ללקות באי ודויים ובמתייג

ההיסטוריון מנעם 18

עד עכשיו.

אמר מבין הסתייגות מהמחקר של כ"ז. "כל פעם קם איזה בדיק אחרי שחש צורך לומר שההרשים היו את הערבים. למה לא חוקרים גם את כל מעשי ההרג שהערבים עשו ביהודים?" שלום חנאלי, בן 74, המעייר על עצמו כי היה הראשון שפרץ לבקר, רוחו גם הוא את המענות על השבא. "אמפנו את השבויים, ריכזנו אותם ליד המסגר, ושם אמרנו להם: 'הנה, זה הדרך לטול כרם. לך יש לשם. מי שיטטה מהדרך גידה בו'. אף חייל לא ירה למות באף אחד. מבין שטקטיים רבים נדרגו, יכול להיות שאולי עשרות נהרגו הקרב. עברנו מבית לבית וורקנו לתוכם רימונים. אם מתוך הכתים ישבו נשים וילדים, כחודר שגם הם נפגו

שלום חנאלי. "במלחמה יש אנשים" * צילום: יוחנן שאול

בנץ מירון, מפקד הפעולה: "זו היתה מלחמה, ובמלחמה נהרגים אנשים... כשאתה רואה מולך אויב אתה יורה בו. כך עברנו מרחוב לרחוב, וכך גם נהרגו מספר רב של אנשים"

אברהם אמיר. "כשאתה יורה לך על מבנות ידוה" * צילום: יוחנן שאול

אברהם אמיר: "לו היה קורה שם משוה ממה שמתארים, זה היה מתגרסם עד עכשיו... כל פעם קם איזה צדיק שחש צורך לומר שהיהודים הרגו את הערבים. למה לא חוקרים גם את מעשי ההרג שהערבים עשו?"

בנץ מירון. "אלה פשוט ציונים" * צילום: אלי דסה

שלום חנאלי: "אף חייל לא ירה למות באף אורח. נכון שמקומיים רבים נהרגו... עברנו מבית לבית וורקנו לתוכם רימונים. אם מתוך הכתים ישבו נשים וילדים, כחודר שגם הם נפגעו"

עו. לא ניתן היה אד להגו אחרת. זו היתה מלחמה, ובמלחמה יש נפגעים. ויהו יש שיטות אחרות, עם טילים וכלי נשק מרוקיים יותר, אבל מה יוכלו לעשות אח"כ.

"לא קשר, לא שתיקה וגם לא ניסיון להשתקה"

גם כ"ז אינו טוען שהטבח היה מתוכנן. לרבינו יש להמנים רינים שכלל לא היו מודעים לכך שמה בטנטורה היה טבח. בשבילם זה היה חלק מאירוע לחומה. זו גם הסיבה שפ"ז נוסח לאומני שלא הוכל שום קשר שתיקה על הטבח בטנטורה. "הני תן להעיות על היעת קיטנו של קשר שתיקה בין מאות אנשים לאורך כל 50 שנות קיומה של המדינה", הוא שואל, "ובי מסיב: "לא קשר, לא שתיקה וגם לא ניסיון להשתקה. בעקבות הפגישות המאוות עם לחמי אלכסנדרוני הדושם שנוצר הוא כמעט אהוד: אנשים אלה הגיעו כמעט מדי שבוע לקרבות קשים ומרובים, חלקם אף נהרגו במידה רבה, ובהם - על פי מיטב הפרטים התורעתם - גוננו בגופם על קו החיות היאשון של העם היהודי במדינתו הענייה גיפיה הראשונים."

שאלה מטרידה נוספת היא מדוע לא זכו האיירועים - "שואת טנטורה", כפי שהגדיר אותם אחר הניצולים - למקום של כבוד במורשת הפלטיניזם? התשובה מורכבת. נראה כי הפלטיים

רות. כך למשל על סמך מחקרו שלו מתקשה גם כ"ז לקבוע במדויק את מספר ההרוגים בקרב. הוא סבור כי כחודר כ-500 ההרוגים לסתת.

מקריאת העבודה ניתן להתרשם כי כ"ז אינו מתיימר לחשוב שכל מה שכתוב במחקרו הוא האמת הצרופה. אחרי כל כך הרבה זמן, גם הוא יודע, קשה לדעת מה בדיוק קרה שם. "יחור זה ואת", הוא שואל, "האם העובדה שאין בשום מקום עדות בכתב להרג המוני בטנטורה יכולה לסתור, ואף לגבר, על עדויותיו של עשרות מראוינים, המעידים על המעשה מהם שראו עיניהם?" לבן העירי כ"ז לבצל את העדויות הרבות שאסף, להצליח זו עם זו, לעמת אותן מול המקורות הארכיוניים ולהניע למסקנותיו. "כל העדויות, כמובן ובעל פה, כותב כ"ז, 'מתוך במקומן מנות, וחיוצה לגבי גידה אמיתית וקדוה יותר להתרחשויות בפועל, מות. רומה כי יש בהתחלה צנועה זו אתני ממש ואמיתי לחוקרים נוספים, ואם בכך תשולת עבודה זו את השושה - ויהי זה שכונג." כ"ז ביקש שלא להתאריך להבהיר את הבהרה שפיל עשרת "במשך חודשים ארוכים שיקרתי על הבנת המחקר, שפיל עשרת ראינות עם פלטיס סמנורה ועם כמה עשרות לחמי אלכסנדרוני שהשתתפו בפועל, ואני עומד מאחורי הדברים הכתובים בעמודי זה ומאחורי המסקנות המתבקשות ממנה.

"בימים אלה אני נשלח התארגנות לקראת תחילת עבודת הרוקטורס שלי, שבה כנודתני להטפל בשאלת פליסי אתר במסרים בקיבל. לכן אני מוזי לסיחה זה נכון מכיר לומר יותר ממה שסופיע בגוף העבודה."